

Макаренко А. В. Социальная адаптированность воспитанника школы-интерната как показатель сформированности его социального здоровья

В статье обосновывается социально-психологическая адаптированность как показатель формирования социально здоровой личности ребенка, который содержится и воспитывается в школе-интернате. Автором приходится, что социальная адаптированность как способность приспособливаться к социальным условиям, которые изменились, разрешает школьнику не просто проявлять себя, свое отношение к людям, деятельности, быть активным участником социальных процессов и явлений, но и благодаря этому обеспечивать свое естественное социальное самосовершенствование.

Ключевые слова: социальная адаптированность, воспитанник, школа-интернат, социальное здоровье.

Makarenko A. V. Social adaptedness of the pupil of boarding school as an indicator formation its social health

In article socially-psychological adaptedness as an indicator of formation of socially healthy person of the child which contains and brought up at boarding school is proved. The author it is necessary that social adaptedness as ability to adapt to social conditions which have changed, allows to prove not simply to the schoolboy, the relation to people, activity, to be the active participant of social processes and the phenomena, but also thanks to it to provide the natural social self-improvement.

Key words: social adaptedness, the pupil, boarding school, social health.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2012 р.

Прийнято до друку 31.08.2012 р.

УДК 37.015.31

А. А. Самолюк

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Соціальна природа творчої активності людини є одним з основних компонентів діяльнісного аспекту методологічної основи розвитку самої творчості, як феномену людського буття. Оскільки, соціальна природа людської психіки взагалі, її творча функція зокрема, обумовлені первинністю матерії і вторинністю свідомості. Вищою формою відображення дійсності є свідомість, а вона пов'язана з цілепокладанням і діяльністю, спрямованої на досягнення мети та конкретних цілей і зміни

навколишньої дійсності. Таким чином, свідомість, як форма відображення дійсності, є необхідною умовою творчої діяльності. Саме свідомість людини пов'язана з творчою діяльністю, що визначає особливу сутність цих процесів, які проявляються в змінах і перетвореннях людиною оточуючого її об'єктивного світу під час взаємодії з природою і суспільством. Відтак, класичне філософське трактування того, що предметно-перетворююча діяльність є умовою розвитку вищою формою відображення дійсності є свідомість (свідомість, мислення), тобто ідеальне в такому контексті є результатом практичних дій [1, с. 3 – 6].

Продовжуючи цю думку В. М. Дружинін, в ході здійснених ним досліджень приходить до висновку, що процес творчості супроводжується оволодінням особистістю соціально-значущою діяльністю переважно шляхом наслідування [2, с. 239]. За такого розуміння проблеми, наслідування як би піднімає індивіда на вищий ступінь розвитку пізнання ним соціокультурного середовища. Тобто індивід повинен і може зробити крок у невідоме, зробивши наступні кроки до пізнання нового, але лише відштовхуючись від уже засвоєних ним знань.

Враховуючи зазначене вище, ми підходимо до важливого положення в розумінні природи творчості як психолого-педагогічної проблеми, а саме: творчість за своєю сутністю є соціальною формою життєдіяльності, тому що обумовлюється впливом соціально-культурного середовища (впливом сім'ї, школи, суспільства, культури в цілому) і відповідною соціально значущою діяльністю особистості в ньому. Саме розгляд цього складного психолого-педагогічного процесу, характеристика його з позицій сучасних наукових поглядів і підходів є метою нашої статті

У контексті останнього О. О. Леонтьєв погоджується з трактуванням творчості як діяльності, але уявляє її не як процес створення нового, а як здатність людини «...діяти в невизначених ситуаціях». Умовою такої здатності є самореалізація (самовизначення) особистості [3, с. 84].

Під цим розуміється самостійне «будівництво» системи відносин між окремою особистістю та предметним і соціальним світом, що має на меті перетворення світу через власну діяльність. Однією з головних умов розвитку творчості особистості автор вважає наявність свободи вибору видів творчості через діяльність і в зворотному напрямі. Саме останнє на думку М. Фатторі є запорукою розвитку творчої особистості. Тому, що на його думку, творчою може бути будь-яка людина, але за умови, якщо ця людина не живе в суспільстві репресивного типу, не виховується в сім'ї репресивного типу і не вчиться в школі репресивного типу [4, с. 179].

У свою чергу А. Матейко виділяє такі риси творчої особистості: проявляти фантазію; піддавати сумніву існуючі істини; активний інтерес

до проблеми, що вивчається; незалежна інтровертивна позиція, що дозволяє людині стояти на своєму; готовність йти на певний ризик, що гарантує творчий успіх; вміння відірватися від реальності і відійти на деяку відстань, щоб побачити перспективу; творчі особистості відрізняються значними розумовими здібностями, бажанням експериментувати, свободою від внутрішніх самообмежень, незалежністю мислення й дій, високою творчою енергією, прагненням до розв'язання все більш складних проблем.

Продовжуючи далі він відзначає, що дитина, яка виділяється із середовища своїх школярів, переважно викликає їхню недоброзичливість. Звідси з'являється своєрідний «клопіт» з творчими індивідами, які вимагають підвищеної уваги з боку вчителів, зазвичай їхня поведінка відрізняється від «середньої» норми поведінки класу, гуртка чи секції. Крім цього на думку як вчителів, так і однокласників такі учні мають «важкі» характери і з яким нелегко знайти спільну мову тим «добре пристосованим» учням до традиційного процесу навчання й виховання [5, с. 12 – 15].

Таким чином, проаналізувавши основні наукові теорії щодо розуміння творчості й творчої активності особистості, ролі діяльності у розвитку творчості та розгляд цих процесів як складових психолого-педагогічної проблеми формування творчої активності зростаючої особистості нами було виділено й дано характеристику провідним підходам щодо її розв'язання під час здійснення учнями основної школи туристсько-краєзнавчої роботи в сучасному освітньо-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Цими підходами є: інтелектуально-процесуальний підхід (його сутність полягає у тому, що основою будь-якої діяльності творчого характеру вважається когнітивна сфера та інтелектуальні творчі здібності індивіда); мотиваційно-особистісний підхід (основою творчості у межах цього підходу є формування певної мотивації та особистісних рис, що в свою чергу передбачає розгляд процесу творчості, як реалізацію людиною власної індивідуальності через її власну самоактуалізацію) та системний підхід (у межах цього підходу, за нашим припущенням, відбувається реальне визначення «зв'язків» (кореляцій) між творчістю та різноманітними за напрямками й різнорідними за сутністю психічними явищами (мислення, сприйняття, особистість та ін.), що передбачає подолання «однобічності» в характеристиці феномену творчості, яка властива першим двом підходам.

Відтак, *інтелектуально-процесуальний підхід* (за іншою трактовкою його можна охарактеризувати як інтелектуалізація процесу творчості індивіда в соціокультурному середовищі), на думку В. В. Давидова полягає саме в тому, що «... теоретичне мислення лежить в основі творчого ставлення людини до дійсності» [6, с. 300], саме через активізацію процесів мислення. За такого розуміння проблеми

можемо стверджувати, що творчість є, насамперед, багатогранність і багатоаспектність сформованого інтелекту на основі формування й розвитку творчого мислення.

Підтвердженням цієї думки є висновок І. О. Матіюка, який вважає, що основою будь-якої діяльності творчого характеру є її когнітивна сфера та інтелектуальні творчі здібності, тому що «...будь-який акт творення містить в собі розумне начало, інтелектуальну програму та контрольоване інтелектом здійснення самого творчого процесу. Тим самим, ці процеси контролюються і корегуються інтелектом особистості» [7, с. 7].

Підґрунтям такого тлумачення проблеми є думка Л. С. Виготського про те, що «Мозок людини є не лише органом, що зберігає і відтворює наш попередній досвід, а й органом, що комбінує, творчо переробляє і створює з елементів цього попереднього досвіду нові твердження і нову поведінку» [8, с. 5].

Наступний – *мотиваційно-особистісний підхід*, сутність якого за нашим висновком полягає в обґрунтуванні й розробці механізмів творчого мислення й творчої діяльності особистості, якій притаманні певні мотивації, потреби, інтереси та відповідні риси (наполегливість, відповідальність, спрямованість тощо). Останнє дає змогу зробити висновок, що процес творчості є екстраполяцією саме внутрішніх особистісних процесів (психологічних механізмів побудови алгоритму творчості) на зовнішню діяльність особистості у довкіллі. У такому контексті О. К. Тихомиров акцентує увагу саме на важливості емоційних переживань суб'єкта в процесі здійснення ним творчих дій та одночасно їх тісному зв'язку пізнавальними потребами [9, с. 20].

Саме внутрішня воляова активність на думку О. Л. Галіна і є тією рушійною силою, що детермінує позитивні характерологічні зміни у її поведінці, вчинках і діяльності, як «...шлях корінного покращення характеру - це шлях творчості» [10, с. 38].

У той же час, слід акцентувати увагу на тому, що внутрішні психологічні механізми (емоційний і мотиваційний) які здійснюють управління процесами творчості особистості можуть мати позитивну (оптимальну) й негативну (неоптимальну) характеристики. За умови коли процеси творчої активності особистості забезпечуються емоційно-мотиваційним підкріпленням (насамперед інтересом, внутрішньою потребою пізнання нового, сформованими ціннісними орієнтирами) вони набувають позитивної динаміки і навпаки, коли певний рівень активності підтримується перенапруженням всіх сил особистості це призводить до втоми, втрати інтересу, а значить зниженню ефективності творчої активності індивіда [11].

Третій – *системний підхід*, сутність якого розглядається нами як найбільш перспективний у вивченні феномену творчості особистості й шляхів її формування. Отже, внутрішня єдність і цілісність процесів формування творчої активності учнів основної школи у процесі

туристсько-краєзнавчої роботи, передбачає наявність як унормованих, так і не унормованих інтегративних зв'язків і взаємозалежностей внутрішніх психологічних механізмів, які керують вчинками і діями особистості у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу.

Відтак, визначаючи потреби, як рушійну і спрямовуючу силу у пізнанні, вивченні особистістю об'єктів і явищ довкілля у процесі туристсько-краєзнавчої роботи, ми одночасно визначаємо, що потреби за своєю сутністю є її позитивними або негативними переживаннями різноманітних життєвих ситуацій. Саме характер таких переживань зумовлюється ставленням особистості до потреб і обставин, які сприяють або не сприяють їх задоволенню. Тоді внутрішніми рушійними силами до їх задоволення, за умови творчої діяльності особистості у довкіллі, стають мотиви, які є результатом усвідомлення особистістю змісту і спрямованості своїх потреб та інтересів. Таким чином, єдність цих двох категорій передбачає наявність певних психологічних установок, які виконують роль мотивів діяльності в навколишньому середовищі, за допомогою яких можуть бути задоволені потреби особистості.

Тоді провідними мотивами творчої діяльності й вчинків учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи у загальноосвітньому навчальному у закладі є, насамперед, інтереси й освітні запити. В аргументації цього висновку нами враховано, що інтерес це стійке, вибіркове, емоційно забарвлене прагнення особистості до життєво значущих для неї об'єктів і яке обов'язково пов'язане з особистою зацікавленістю до них [12, с. 49].

Отже, можемо зробити висновок, що потреби й інтереси особистості визначають необхідний напрям та обсяги інтелектуальної діяльності та відповідної практичної роботи з вивчення довкілля на кожному з етапів онтогенезу дитини. Однак не менш важлива роль належить емоційним реакціям, які визначаються як «діяльність оцінювання» інформації, яку учні опрацьовують під керівництвом вчителя, старших товаришів чи самостійно. Саме під час оцінювання об'єктивні наукові знання про об'єкти і явища довкілля набувають суб'єктивного емоційного спрямування, певного значення для особистості, тим самим, можемо констатувати, що емоції здійснюють регулятивну функцію, спонукають її до здобуття додаткових знань, здійснення вчинків або творчої діяльності, водночас вони можуть виконувати і стримуючу роль у цих процесах.

Тоді правомірним є висновок про те, що саме пережиті особистістю знання, втілені у морально вивірених поведінці і творчій діяльності мають силу переконань, а отже починають здійснювати регулюючу і спрямовуючу функцію у життєдіяльності особистості, у її творчому розвитку й саморозвитку. Саме ця ознака є однією з складових кінцевої мети формування творчої активності учнів основної школи у процесі

туристсько-краєзнавчої роботи у загальноосвітньому навчальному закладі на основі сформованих стійких знань, інтересів, потреб, цінностей, переконань, моральних норм та практичних умінь, які в свою чергу є основними складовими творчої особистості.

Однак поведінка, а тим більше творча діяльність особистості, як свідчать результати нашого дослідження, не визначається лише інтересами, емоціями і потребами, вона жорстко регулюється сформованими переконаннями й ідеалами особистості. Складовою переконань є набуті знання, інтелектуальні уміння та практичні навички і хоча вони відіграють провідну роль у формуванні творчої активності особистості, проте вони не визначають у повному обсязі ставлення і зміст та напрями творчої діяльності учнів основної школи у довіллі в межах їхньої туристсько-краєзнавчої роботи.

Вихідним моментом у формуванні такого роду переконань, за нашим висновком, є ставлення особистості до ідей та ідеалів за умови обов'язкової позитивної їх оцінки. Зауважимо, що це ставлення має бути активним, оскільки лише за таких умов зміст суспільних ідей та ідеалів буде сприйнятий особистістю і стає складовою її духовного світу [13].

Тобто, поступово відбувається процес формування мети творчої діяльності, а отже відповідального ставлення особистості до оточуючого її світу, яке включає усвідомлення особистістю власної причетності до вирішення проблем своєї місцевості, краю та держави; переконання в необхідності обґрунтування з позиції моралі суспільства будь-яких власних дій у довіллі.

Це підводить нас до висновку, що саме переконання, які базуються на здобутих знаннях і в той же час спонукають особистість до оцінювання дійсності та доцільних з моральної точки зору дій у довіллі, визначають спрямованість особистості. Спрямованість особистості ми розглядаємо як систему домінуючих цілей і мотивів поведінки та діяльності з вивчення довілля, які зрештою визначають суспільну значущість і самоцінність особистості та її соціальний статус у колективі чи громаді.

Отже, саме духовний потенціал особистості, включаючи набуті нею знання, інтелектуальні уміння, оцінні судження та переживання, а також навички їх творчого переосмислення є основою реальних вчинків, спрямованих на досягнення особистого чи суспільного ідеалу [14].

Відтак, правомірним є висновок, що спрямованість разом із сформованим світоглядом є вищим регулятором поведінки і творчих дій особистості у навколишньому середовищі. У свою чергу спрямованість, мету діяльності, психологічну установку і навіть ідеал особистість не може визначити без сформованої власної самосвідомості. Самосвідомість визначається нами як вихідна позиція, як результат і як чинник активного світосприйняття особистістю довілля у всьому розмаїтті його взаємозв'язків і взаємозалежностей, результатом якого є формування

емоційно-ціннісної сфери особистості на базі формування системи моральних установок.

У контексті останнього активне світосприйняття, на якому акцентує увагу І. Д. Бех, має набувати у самосвідомості вихованця особистісного смислу, інакше воно втрачає моральну цінність. Тому завдання вихователя, продовжує він далі, полягає в тому, щоб сформувати людину зі стійким прагненням до діяльності і діяльності свідомої, творчої, а не пасивного спостерігача [15, с. 191]. Схожу ідею висловлює Ю. К. Бабанський, який стверджував, що людина як продукт соціального середовища змінюється в залежності від змін соціальних умов життя. У цьому плані особистість людини відображає також історичні особливості соціальних умов її життя... За умови корінних змін соціальних умов змінюється і весь духовний світ людини [16, с. 42].

Отже, визначившись зі складовими, що характеризують процес формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи в загальноосвітньому навчальному закладі, як цілісної психолого-педагогічної і соціально-педагогічної системи у всьому розмаїтті їх проявів, можемо охарактеризувати сутнісні характеристики рушійних сил розвитку і становлення творчої особистості у процесі її онтогенезу, які виявляються у протиріччях між потребами особистості, що постійно змінюються (ускладнюються) у процесі її діяльності та реальними (такими, що не відповідають новим вимогам) можливостями їх задоволення у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Таким чином, визначення основних психолого-педагогічних чинників формування творчої активності учнів основної школи, відбір, розвиток і культивування потреб, що мають суспільну і особистісну цінність є одним з центральних у процесах формування творчої активності учнів основної школи у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. Цей процес, за нашим висновком, відрізняється своєю довготривалістю, наявністю певних особливостей на кожному з етапів онтогенезу особистості. Тим самим, можемо констатувати, що формування творчої активності учнів основної школи у процесі туристсько-краєзнавчої роботи у загальноосвітньому навчальному закладі є основою подальшого творчого вивчення ними довкілля, як сукупності явищ і об'єктів у їх єдності і взаємозалежності. Тоді творче ставлення особистості до довкілля у цьому контексті ми розглядаємо, як серцевину її суб'єктивного світу, де реальні й об'єктивні стосунки з цим світом обумовлюють сутність, кількісними і якісними показниками її потреб, інтересів, переконань, ідеалів і через процеси їх задоволення впливають на всю поведінку й творчу діяльність особистості та конкретну працю. Так, «...людина досягає гармонії і щастя лише тоді, коли бажає і прагне до пошуку «спорідненої праці», тієї творчої ролі, яка призначена людині від народження» [17, с. 18].

Тобто, здатність ставити мету, усвідомлювати засоби її досягнення, використовувати свої можливості, передбачати результати є показником творчого підходу до проблем вирішення життєвого самовизначення, спрямованості на майбутнє, визначенні свого життєвого шляху, майбутньої професії. Ця потреба конкретизується в новій соціальній позиції, яка розгортається у творчому ставленні до життя на наступному віковому етапі.

Отже, можемо констатувати, що інтелектуальний розвиток є психологічним підґрунтям творчого розвитку особистості, інакше кажучи, творчість виступає особистісним дериватом інтелекту. Важливим аспектом творчого розвитку особистості є саморозвиток, у якому і формується нове поле цілей і задач, які є проявом нових суспільних освітніх потреб. На відміну від процесів розвитку, саморозвиток особистості є більш цілеспрямований, керований і усвідомлюваний процес.

Відтак, за нашим висновком, творчі можливості залежать не тільки від властивостей розуму (наприклад, від легкості виникнення гіпотез, швидкості комбінування інформації та ви будови алгоритму власних творчих дій), але й від певних рис особистості її характеру, внутрішніх установок, мотивів, «стилю поведінки». Так, на думку Н. С. Лейтеса, необхідними для розгортання творчості особистості є такі сформовані якості: розумова самостійність, сміливість думки, готовність до вольового напруження, спрямованість особистості на творчість [18, с. 46].

Підтвердженням зазначеного вище, є обґрунтована Д. Б. Богоявленською думка про те, що творчість слід розглядати як «...похідну інтелекту, переломленого через мотиваційну структуру, яка або гальмує, або стимулює його прояв» [19, с. 23]. У той же час актуалізуючи увагу на важливості для творчості не інтелектуальних (особистісних мотиваційних) факторів розумової діяльності, перевагу у цих процесах все ж надає фактору інтелектуальному (розумовим здібностям). За такого підходу у розв'язанні психолого-педагогічної проблеми феномену творчості саме інтелектуальній активності ми надаємо особливої значущості, оскільки вона поєднує в собі інтелектуальні та не інтелектуальні фактори, але не зводиться до жодного з них.

Тоді розумові здібності є фундаментом інтелектуальної активності, але проявляються вони лише через задіяння мотиваційної структури особистості. У контексті останнього Л. С. Виготський підкреслював, що «...обидва фактори – інтелектуальний та емоційний – є однаково необхідними для акту творчості» [20, с. 16].

Таким чином, завершуючи аналіз феномену творчості як актуальної психолого-педагогічної проблеми необхідним є акцентування уваги на таких основних її положеннях: продуктивна діяльність особистості спрямовується її ціннісними орієнтаціями, які визначаються життєвими цінностями людини; ціннісні орієнтації властиві будь-якій людині, але

для самоактуалізованої особистості характерною є узгоджена і несуперечлива система ціннісних орієнтацій, яка лежить в основі формування змістовно і хронологічно узгоджених життєвих цілей, планів і творчих дій спрямованих на їх досягнення; особистість з неузгодженою системою цінностей не в змозі визначитись з конкретною метою, об'єктом взаємодії та шляхами досягнення поставленої мети; в основі повноцінного життя людини лежить особливе – творче (інтелектуально-емоційне) ставлення до нього, завдяки якому особистість долає невидиму психологічну межу, що відділяє її власне «Я» від не – «Я»; навколишній світ для особистості відкривається не стільки як світ зовнішніх об'єктів та процесів їх взаємодії, скільки як її особистісний світ – тобто світ, до якого вона найглибшим чином причетна; передумовою такого бачення світу є духовно практична діяльність щодо самоактуалізації власної творчої активності.

Оскільки вище було визначено, що самоактуалізація – це «ріст з середини», тобто розвиток, а розвиток – це завжди творення, можна зробити висновок, що універсальною характеристикою для будь-якої самоактуалізованої особистості є креативність (або творчість) – як прагнення та здатність до творчості. Творчість є фундаментальною характеристикою людської природи, потенціал, даний від народження кожному, але більшість людей втрачає цей потенціал у процесі прилучення до надбань минулих поколінь, лише деякі виявляються спроможними зберегти його.

Таким чином, основою продуктивного (творчого) та репродуктивного (стереотипного, не творчого) типів людської активності є процесуальна і особистісна форми актуалізації цієї активності. Особистісна форма актуалізації реалізується у вигляді особистісного стилю, а процесуальна форма – ступенем новизни продукту, який ця особистість створює у процесі своєї творчої діяльності і праці.

Подальших досліджень вимагають проблеми аналізу внутрішніх психолого-педагогічних механізмів формування творчості зростаючої особистості у її онтогенезі та єдності, як системи становлення й соціалізації, розробки й упровадження методичних засад розвитку творчості особистості в різних соціальних інститутах.

Список використаної літератури

- 1. Пустовіт Г. П.** Теорія пізнання як методологічна основа побудови змісту позашкільної освіти і виховання (початок статті) / Г. П. Пустовіт // Рід. шк. – 2006. – № 11 (922). – С. 3 – 6.
- 2. Дружинин В. Н.** Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – 2-е изд. – СПб : Питер, 1999. – 268 с.
- 3. Леонтьев А. А.** «Научите человека фантазии...» (творчество и развивающее обучение) / А. А. Леонтьев // Вопросы психологии. – 1998. – № 5. – С. 82 – 84.
- 4. Родари Дж.** Грамматика фантазии: введение в искусство

придумывания историй / Дж. Родари. – М. : Прогресс, 1990. – 191 с.

5. Матейко А. Условия творческого труда / А. Матейко ; под ред. и с послеслов. Я. А. Пономарева ; пер. с польск. Д. И. Иорданского. – М. : Мир, 1970. – 303 с.

6. Давыдов В. В. Принципы обучения в школе будущего // Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских психологов периода 1946 – 1980 гг. / В. В. Давыдов ; под. ред. И. И. Ильясова, В. Я. Ляудис. – М. : Изд-во МГУ, 1981. – С. 296 – 301.

7. Матіюк І. О. Формування творчих здібностей інтелектуального характеру // Директор школи. – 1999. – № 19. – С. 7.

8. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : Психол. Очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 92 с.

9. Психологические исследования творческой деятельности / Отв. ред. О. К. Тихомиров. – М. : Наука, 1975. – 253.

10. Галин А. Л. Личность и творчество. Психологические этюды / А. Л. Галин. – Новосибирск, 1989. – 127 с.

11. Бех І. Д. Виховання особистості / І. Д. Бех. – К., Либідь, 2003. – 278 с.

12. Основи загальної психології / за ред. С. Д. Максименка– К. : НПЦ Перспектива, 1988. – 256 с.

13. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади : наук. видання / І. Д. Бех // Виховання особистості : у 2 кн.– К. : Либідь, 2003. – Кн. 2. – 344 с.

14. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта та виховання: теоретико-дидактичний аспект : монографія / Г. П. Пустовіт. – Миколаїв : Вид-во МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2010. – Кн. 1. – 379 с.

15. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.

16. Бабанский Ю. К. Педагогика / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1983. – 607 с.

17. Сковорода Г. С. Сад пісень: Вибрані твори / Г. С. Сковорода. – К. : Веселка, 1980. – 190.

18. Лейтес Н. С. Способности и одарённость в детские годы / Н. С. Лейтес. – М. : Прогресс, 1984. – 80 с.

19. Богоявленская Д. Б. Пути к творчеству / Д. Б. Богоявленская. – М. : Знание, 1981. – 96 с.

20. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте : Психол. очерк / Л. С. Выготский. – М. : Просвещение, 1991. – 92 с.

Самолюк А. А. Формування творчої активності особистості у психолого-педагогічному дискурсі

У статті охарактеризовано провідні теоретичні основи та ключові підходи до формування творчої активності зростаючої особистості, здійснено аналіз розуміння цієї проблеми й у вітчизняній, і зарубіжній педагогічній науці.

Ключові слова: Творчість, творча особистість, розвиток творчої активності, потреби, мотивації.

Самолук А. А. Формирование творческой активности личности в психолого-педагогическом дискурсе

В статье дана характеристика теоретическим основам и ключевым научным подходам к формированию творческой активности личности, проведен анализ сущности этой проблемы в творческом наследии отечественных и зарубежных ученых.

Ключевые слова: Творчество, творческая личность, развитие творческой активности, потребности, мотивации.

Samolyuk A. A. Formation of Creative Personality in the Context of Psycho-pedagogical Discourse

The major theoretical fundamentals and the main approaches to formation of creative personality are characterized. The analysis of study of the problem in Ukrainian and Foreign pedagogical science is provided.

Key words: creativity, creative personality, development of creative activity, needs, motivations.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2012 р.

Прийнято до друку 31.08.2012 р.

УДК 37.013.42:37.018.32

Л. Г. Цибулько

**ПРИЧИНИ ТА ПРОЯВИ ДЕПРИВАЦІЇ В ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ,
ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ**

Зміна парадигми освіти в українському суспільстві визначає новий характер функціонування та розвитку вітчизняної системи освіти. В процесі реорганізації системи освіти особливо актуальними стають питання удосконалення соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Вивченню передумов виникнення біологічного та соціального сирітства, пошукам засобів його подолання і забезпечення соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, присвятили свої дослідження Л. Артюшкіна, В. Виноградова-Бондаренко, О. Карпенко, В. Оржеховська, І. Пеша, Н. Побірченко, Н. Сейко, С. Харченко, В. Яковлева, І. Янченко та ін. Проте специфіка прояву в зазначеній категорії дітей наслідків різних видів депривації, на наш погляд, недостатньо висвітлена в психолого-педагогічній науці і потребує подальшого вивчення.